

Sygn. akt I ACa 287/13 Sygn. akt I ACa 287/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – SSA Dorota Markiewicz

Sędziowie: SA Jacek Sadowski (spr.)

SO (del.) Mariusz Łodko

Protokolant st. sekr. sąd. Aneta Zembrzaska

po rozpoznaniu w dniu 24 września 2013 r. w Warszawie na rozprawie
sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.
przeciwko Stowarzyszeniu (...) z siedzibą w W.

o zapłatę

oraz z powództwa wzajemnego Stowarzyszenia (...) z siedzibą
w W.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w W.

o zobowiązanie i zapłatę

na skutek apelacji pozwanego i powoda wzajemnego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 27 grudnia 2012 r., sygn. akt I C 472/11

I. Zmienia zaskarżony wyrok w punkcie trzecim i w punkcie czwartym w ten

sposób, że:

1) w punkcie trzecim zobowiązuje (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. do udzielenia następujących informacji dotyczących wszystkich filmów wyświetlanych w kinie (...) w W. w okresie od 1 października 2009 r. do 31 października 2012 r.:

- a) **w przypadku filmów polskich - tytuł, nazwa producenta, rok produkcji, nazwa dystrybutora,**
- b) **w przypadku filmów zagranicznych - tytułu oryginalny, tytuł polski, nazwa i kraj producenta, rok produkcji, nazwa polskiego dystrybutora,**
- c) **w przypadku filmów krótkometrażowych - tytuł, nazwa producenta, rok produkcji, nazwa dystrybutora,**

d) wysokość wpływów brutto z tytułu wyświetlania wszystkich filmów, a w szczególności ze sprzedaży biletów lub innych wpływów uzyskanych za wstęp;

oraz oddała powództwo wzajemne w pozostałym zakresie;

2) w punkcie czwartym zasądza od Stowarzyszenia (...) z siedzibą w W. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwotę 1240 (tysiąc dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w sprawie z powództwa wzajemnego; oddała apelację w pozostałym zakresie;

3) zasądza od Stowarzyszenia (...) z siedzibą w W. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwotę 7830 (siedem tysięcy osiemset trzydzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 287/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Stowarzyszenia (...) z siedzibą w W. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwotę 1.146.219,12 zł z ustawowymi odsetkami, a w pozostałym zakresie powództwo wniesione przez (...) sp. z o.o. w W. oddalił. Ponadto oddalił w całości powództwo wzajemne wytoczone w tej sprawie przez Stowarzyszenie (...) z siedzibą w W..

Podstawę wydanego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji.

Stowarzyszenie (...) z siedzibą w W., będąc organizacją zbiorowego zarządzania, sprawuje zarząd zbiorowy prawami do utworów słownych, muzycznych, słowno – muzycznych, choreograficznych, pantomimicznych oraz słownych, muzycznych, słowno – muzycznych i choreograficznych w utworze audiowizualnym na polach eksploatacji obejmujących również publiczne odtwarzanie i wyświetlanie. (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. prowadzi kino pod nazwą (...), w którym wyświetla filmy produkcji przede wszystkim zagranicznej (głównie amerykańskiej).

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2007 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił w całości powództwo (...) przeciwko K. (...) i zasądził na jego rzecz kwotę 405.287,55 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 maja 2005 roku do dnia zapłaty tytułem tantiem, o których mowa w art. 70 prawa autorskiego. Zasądzone tantiemy obejmowały okres od 6 kwietnia 2001 roku do 31 grudnia 2004 roku. Apelacja (...) od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 września 2008 roku. Po uzyskaniu klauzuli wykonalności stowarzyszenie (...) wszczęło postępowanie egzekucyjne. Komornik w ramach egzekucji zajął gotówkę znajdującą się w kasie K., jak również zajął jej rachunki bankowe. Dalsza działalność K. została poważnie zagrożona. W tej sytuacji, w terminie otwartym do wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 2 września 2008 r., K. podjęła rozmowy ze Stowarzyszeniem (...) w celu spowodowania zawieszenia egzekucji oraz odblokowania rachunków bankowych. Jak wskazał sąd okręgowy, obydwie strony miały świadomość, że pomimo prawomocnego wyroku K. nadal kwestionuje legitymację (...) i zamierza wnieść skargę kasacyjną. W wyniku tych rozmów strony zawarły dwie umowy:

-w dniu 23 września 2008 roku umowę nazwaną „umowa dla kin”, której przedmiotem było inkasowanie przez (...) wynikających z art. 70 ust. 2¹ pkt 1 pr. aut. wynagrodzeń z tytułu wyświetlania utworów audiowizualnych w kinach;

-w dniu 1 października 2008 roku umowę nazwaną porozumieniem, której przedmiotem było uregulowanie należności wynikających z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 listopada 2007 r. Zgodnie z tą umową kwota zasądzona wyrokiem w wysokości 405.287,55 zł oraz odsetki w wysokości 162.598 zł miały być zapłacone w 18 równych ratach po 30.000 zł. K. zobowiązała się nadto zapłacić kwotę 42.666,60 zł tytułem kosztów oraz koszty komornicze w terminie do 15 października 2008 roku. Dodatkowo K. zobowiązała się zapłacić (...)owi

dalsze tantiemy za okres od 1 stycznia 2005 roku do 5 czerwca 2007 roku w kwocie 424.109,05 zł w ratach i w tym zakresie poddała się egzekucji w formie aktu notarialnego.

W wyniku zawartych umów umorzona została egzekucja prowadzone przeciwko K. przez (...).

W dniu 30 grudnia 2008 roku (...) wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 września 2008 roku. Wyrokiem z dnia 16 września 2009 roku wydanym w sprawie I CSK 35/09 Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazano, że Stowarzyszenie (...) nie wykazało, że jest właściwą organizacją zbiorowego zarządzania, uprawnioną do dochodzenia od K. tantiem z art. 70 pr. aut. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 29 października 2010 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 listopada 2007 roku w części, w której (...) cofnął pozew wraz ze zrzeczeniem się roszczenia (ponad kwotę 147.885,55 zł) i w tym zakresie umorzył postępowanie. W pozostałej części sąd apelacyjny zmienił wyrok sądu I instancji i oddalił powództwo. Postanowieniem z dnia 25 listopada 2011 roku Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej Stowarzyszenia (...) od tego wyroku.

W wyniku wykonania umów z dnia 23 września i 1 października 2008 r. K. zapłaciła na rzecz Stowarzyszenia (...) kwotę 558.086,33 zł. Pozostałe zapłacone z tego tytułu kwoty stanowiły koszty postępowań i zostały przekazane przez (...) innym podmiotom, w tym pełnomocnikom procesowym. Ponadto w wyniku prowadzonej egzekucji na podstawie aktu notarialnego z dnia 1 października 2008 roku komornik przekazał pozwanemu (...)owi kwotę 588 132,79 zł. Pozostała wyegzekwowana kwota przypadła komornikowi oraz została przekazana pełnomocnikowi procesowemu Stowarzyszenia (...) jako jego wynagrodzenie.

W świetle powyższych ustaleń faktycznych sąd okręgowy uznał roszczenie powoda za zasadne do kwoty 1.146.219,12 zł, na które składały się kwota 558 086,33 zł, stanowiąca sumę kwot 420.000 zł i 138.086,33 zł otrzymanych ostatecznie przez pozwanego na podstawie pierwszej egzekucji i w wykonaniu porozumienia z 1 października 2008 roku oraz kwota 588 132,79 zł, którą otrzymał powód od komornika w wyniku wyegzekwowania świadczenia wynikającego z aktu notarialnego. Podstawę prawną rozstrzygnięcia w tym zakresie stanowiły przepisy o nienależnym świadczeniu. W pierwszej kolejności sąd okręgowy wskazał, że wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 roku uchylił prawomocne orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Warszawie, które stanowiło podstawę zawartego przez strony porozumienia z dnia 1 października 2008 r. Uchylenie prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie i w konsekwencji oddalenie powództwa (...)u z uwagi na brak legitymacji do żądania tantiem autorskich skutkowało odpadnięciem podstawy prawnej świadczenia K. na rzecz (...)u. W tych okolicznościach, w ocenie sądu okręgowego, porozumienie z dnia 1 października 2008 roku jest nieważne w świetle art. 58 § 1 k.c. Zostało ono bowiem zawarte wbrew regulacji z art. 107 prawa autorskiego. Z tych samych przyczyn sąd okręgowy za nieważną uznał zawartą przez strony umowę z dnia 23 września 2008 r. Nie podzielił przy tym zarzutu pozwanego co do braku wzbogacenia po jego stronie z uwagi na rozdysponowaniu uzyskanych środków. Sąd okręgowy uznał, że zarzut ten nie został przez pozwanego należycie wykazany. Ponadto, jak wskazał sąd okręgowy, nawet wykazanie przez (...), że środki przekazane przez K. zostały rozdysponowane, nie uzasadniałoby oddalenia powództwa. Gdyby bowiem środki od K. nie zostały przekazane, (...) i tak dokonałby wypłat wynagrodzeń podmiotom uprawnionym.

Oddalając roszczenie informacyjne, zgłoszone przez (...) w ramach powództwa wzajemnego, sąd okręgowy powołał się na nieważność umowy z dnia 23 września 2008 roku, stanowiącej jego podstawę. Ponadto uznał je za bezzasadne również w świetle przepisów prawa autorskiego. Stowarzyszenie (...) nie wykazało bowiem, aby było organizacją właściwą w rozumieniu art. 70 ust. 3 w zw. z art. 105 ust. 2 i 107 pr. aut. Natomiast zawarte w powództwie wzajemnym żądanie zapłaty oddalone zostało przez sąd okręgowy z uwagi na nieważność zawartego przez strony porozumienia z dnia 1 października 2008 r. Ponadto sąd okręgowy powołał się w tym zakresie na konstrukcję nadużycia prawa podmiotowego z art. 5 k.c.

Wydany w tej sprawie wyrok zaskarżony został przez Stowarzyszenie (...) w części, to jest w zakresie rozstrzygnięć zawartych w punktach I, III, i IV. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa

głównego w całości oraz uwzględnienie w całości powództwa wzajemnego. W złożonej apelacji zawarte zostały następujące zarzuty:

- 1) bezpodstawne przyjęcie nieważności zawartego między stronami porozumienia z 1 października 2008 r.;
- 2) bezzasadne przyjęcie, że przesłanką ważności umowy z dnia 23 września 2008 r. było uznanie Stowarzyszenia (...) za właściwą organizację zbiorowego zarządzania prawami autorskimi;
- 3) naruszenie art. 217 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 207 § 3 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed 3 maja 2012 r. poprzez oddalenie złożonego wniosku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka A. P. (1) w sytuacji, gdy dopuszczony został dowód zgłoszony na te same okoliczności faktyczne wnioskowany przez drugą stronę;
- 4) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez odmowę przyznania wiarygodności zeznaniom świadka E. K., gdy druga strona nie przeczyła okolicznościom faktycznym ujawnionym w tych zeznaniach, a dodatkowo zostały one potwierdzone dokumentem prywatnym w postaci oświadczenia p. W. K. z dnia 22 sierpnia 2011 r.;
- 5) naruszenie art. 409 k.c. przez uznanie, że nie znajduje on zastosowania do przypadku nienależnego świadczenia;
- 6) niezrozumiałe przyjęcie założenia, że Stowarzyszenie (...) rozdysonowałoby między uprawnionych środki należne od powoda głównego, nawet, gdyby ich faktycznie nie otrzymało;
- 7) naruszenie art. 105 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych poprzez przyjęcie, że z przewidzianym w tym przepisie roszczeniem informacyjnym może wystąpić jedynie organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, która wykaże swoją właściwość do poszczególnych utworów, których tytuły mają zostać ujawnione dopiero na skutek realizacji roszczenia informacyjnego;
- 8) naruszenie art. 107 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych poprzez przyjęcie, że w stosunku do utworów słownych, muzycznych i słowno-muzycznych eksploatowanych w utworze audiowizualnym na polu eksploatacji wyświetlanie faktycznie działa inna niż Stowarzyszenie (...) organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Ponadto skarżący wniósł o wezwanie na rozprawę i przesłuchanie w charakterze świadka A. P. (1) na okoliczność zamiaru stron, jaki towarzyszył zawarciu porozumienia z 1 dnia października 2008 r.

W odpowiedzi na apelację(...) wniosła o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od skarżącego na jej rzecz kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd apelacyjny, rozpoznając sprawę w granicach zaskarżenia, zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności odnieść należy się do zarzutów skarżącego skierowanych przeciwko rozstrzygnięciu sądu okręgowego w zakresie powództwa głównego, to jest powództwa (...) sp. z o.o. przeciwko Stowarzyszeniu (...).

W ramach wniesionego powództwa (...) sp. z o.o. domagała się zwrotu kwot wypłaconych Stowarzyszeniu (...) na podstawie dwóch umów zawartych pomiędzy stronami – porozumienia z dnia 1 października 2008 r. oraz umowy dla kin z dnia 23 września 2008 r. Spółka (...) domagała się zwrotu spełnionych oraz wyegzekwowanych przez (...) świadczeń z tytułu przewidzianych w art. 70 pr. aut. tantiem za trzy okresy:

- I. za okres od 6 kwietnia 2001 r. do 31 grudnia 2004 r. – świadczenie objęte prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 listopada 2007 r. oraz § 1 porozumienia z dnia 1 października 2008 r.;
- II. za okres od 1 stycznia 2005 r. do 31 sierpnia 2008 – świadczenie objęte § 2 porozumienia z dnia 1 października;
- III. za okres od 20 października 2008 r. do 19 października 2009 r. – świadczenie objęte umową z dnia 23 września 2008 r.

Wydane w tej sprawie rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji uwzględniające roszczenia K. i skierowane przeciwko temu rozstrzygnięciu zarzuty zawarte w złożonej apelacji powinny zostać rozpoznane osobno w odniesieniu do każdego z tych okresów.

Świadczenie spełnione przez K. na rzecz (...)u za okres od 6 kwietnia 2001 r. do 31 grudnia 2004 r. zasądzone zostało wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 listopada 2007 r. Wniesiona przez spółkę (...) apelacja od tego wyroku oddalona została orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 września 2008 r. Już po zawarciu porozumienia z dnia 1 października 2008 r. oraz umowy z dnia 23 września 2008 r., wyrok sądu apelacyjnego z dnia 2 września 2008 r. uchylony został wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r. wydanym w sprawie I CSK 35/09. Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 29 października 2010 r. (sygn. akt I ACa 1109/09) uchylił w części wyrok sądu okręgowego i postępowanie umorzył (z uwagi na cofnięcie pozwu i zrzeczenie się roszczenia ze strony (...)u), zaś w pozostałym zakresie wyrok ten zmienił i powództwo oddalił. W efekcie odpadła podstawa prawna świadczenia spełnionego przez (...) na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 listopada 2007 r. Skarżący w złożonej apelacji, niekwestionując powyższych okoliczności, podnosi, że podstawą prawną spełnienia przez (...) sp. z o.o. świadczenia z tytułu tantiem za okres od 6 kwietnia 2001 r. do 31 grudnia 2004 r. było porozumienie zawarte przez strony w dniu 1 października 2008 r. Zgodnie z wywodami skarżącego porozumienie z dnia 1 października 2008 r. zakwalifikować należy jako ugodę zawartą przez strony. Powołując się na poglądy doktryny oraz wskazane w apelacji orzeczenia Sądu Najwyższego skarżący podnosi, że możliwe jest zawarcie ugody także w zakresie stosunku prawnego, który w rzeczywistości nie istnieje. Tym samym ugodą ta, niezależnie od ostatecznego prawomocnego rozstrzygnięcia sądu apelacyjnego, stanowiła samoistną podstawę istniejącego pomiędzy stronami stosunku prawnego i tym samym samoistną podstawę prawną spełnionego przez (...) sp. z o.o. świadczenia. W efekcie, zgodnie ze stanowiskiem skarżącego, brak było podstaw do przyjęcia, że spełnione przez (...) sp. z o.o. świadczenie miało charakter nienależny.

Z wywodem tym nie można się zgodzić. Wykładnia oraz ocena umowy z dnia 1 października 2008 r. musi uwzględniać wszystkie elementy istotne, w tym zarówno zobiektywizowany cel zawartej umowy, jak i subiektywny zamiar stron. W świetle dyrektyw wynikających z art. 65 § 1 i 2 k.c. przy dokonywaniu ustaleń co do treści złożonych przez strony oświadczeń woli uwzględnić należy zarówno ukształtowane reguły znaczeniowe, jak i kontekst sytuacyjny, w którym oświadczenia te zostały złożone.

W świetle art. 917 k.c. istotą ugody jest czynienie sobie wzajemnie ustępstw w zakresie oczekiwanych rezultatów istniejącego stosunku prawnego. Wzajemne ustępstwa stron stanowią element przedmiotowo istotny tej umowy. Celem zawarcia ugody i uzasadnieniem poczynionych w niej ustępstw jest istnienie niepewności co do powstania lub potencjalnie przynajmniej możliwość powstania między stronami sporu co do roszczeń wynikających ze stosunku prawnego. Analiza dowodów zgromadzonych w tej sprawie i dokonane na tej podstawie ustalenia faktyczne nie pozwalają uznać, że w porozumieniu z dnia 1 października 2008 r. strony czyniły sobie wzajemne ustępstwa, zaś samo porozumienie zawarte zostało w warunkach niepewności, czy też sporu co do roszczeń przysługujących Stowarzyszeniu (...) w stosunku do (...) sp. z o.o. Przede wszystkim podnieść należy, że w chwili zawierania porozumienia z dnia 1 października 2008 r. stosunek prawny stanowiący podstawę roszczeń Stowarzyszenia (...) w stosunku do (...) sp. z o.o. został definitywnie ustalony na mocy prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 września 2008 r., który oddalił apelację (...) sp. z o.o. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 listopada 2007 r. W efekcie nie budziło wątpliwości stron, że (...) sp. z o.o. jest dłużnikiem Stowarzyszenia (...) z tytułu zaległych wynagrodzeń, o których mowa w art. 70 pr. aut., zaś Stowarzyszenie (...) jest właściwą organizacją zbiorowego zarządzania w świetle art. 70 ust. 3 pr. aut., ma więc legitymację czynną do dochodzenia tych opłat. Jak wynika zarówno z zeznań świadka A. P. (1), złożonych przed sądem okręgowym i przed sądem apelacyjnym – w tym zakresie sąd apelacyjny uwzględnił podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 217 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 207 § 3 k.p.c. i zmienił postanowienie dowodowe sądu pierwszej instancji – jak i zeznań prezesa zarządu powodowej spółki (...), zasadniczym powodem zawarcia porozumienia z dnia 1 października 2008 r. był motyw ekonomiczny związany z trudną sytuacją finansową spółki (...). Obie strony porozumienia zdawały bowiem sobie sprawę z faktu, że spółka (...) nie jest w stanie jednorazowo zapłacić kwoty zasądzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 19 listopada 2007 r. Tym samym kontynuowanie postępowania egzekucyjnego opartego na tym wyroku, skutkowałoby niewypłacalnością spółki (...) i koniecznością zaprzestania przez nią prowadzenia dalszej działalności. Z tych względów strony w dniu 1 października 2008 r. zawarły porozumienie, na mocy którego prowadzona egzekucja została wstrzymana, zaś należność wynikająca z prawomocnego wyroku sądu okręgowego rozłożona została na raty (zeznania świadka A. P. złożone przed sądem okręgowym: k. 214 i przed sądem apelacyjnym: k. 461, zeznania prezesa zarządu spółki K.: k. 354). Nie można również uznać, że w treści porozumienia z dnia 1 października 2008 r. celem usunięcia istniejących niepewności, strony czyniły wzajemne ustępstwa. O ile można podzielić stanowisko skarżącego, że Stowarzyszenie (...) wstrzymując egzekucję i rozkładając na raty należność zasądzoną prawomocnym wyrokiem takie ustępstwo poczyniło, o tyle nie można podzielić zawartego w apelacji stanowiska, że ustępstwem ze strony spółki (...) było „ostateczne uznanie roszczenia i zobowiązanie do uiszczania w ratach zaległej kwoty” (s. 4 apelacji). Stowarzyszenie (...) w tym zakresie dysponowało prawomocnym wyrokiem przesądzającym zarówno istnienie samego roszczenia, jak i legitymację czynną stowarzyszenia, jako podmiotu uprawnionego do dochodzenia należności na podstawie art. 70 ust. 3 pr. aut. Ponadto, jak wynika z przywołanych powyżej dowodów, Stowarzyszenie (...) zawierając porozumienie z dnia 1 października 2008 r. miało świadomość, że skarga kasacyjna od wyroku sądu apelacyjnego z dnia 2 września 2008 r. zostanie przez spółkę (...) wniesiona (zeznania A. P.: k. 214, zeznania tego świadka złożone przed sądem apelacyjnym: k. 461, zeznania prezesa zarządu spółki K.: k. 354). Tym samym nie można uznać, że na podstawie zawartego porozumienia doszło do „ostatecznego uznania roszczenia” przez spółkę (...). W świetle powyższego w ocenie sądu apelacyjnego uznać należy, że porozumienie zawarte przez strony w dniu 1 października 2008 r. w zakresie odnoszącym się do roszczeń uprzednio prawomocnie zasądzonych na rzecz Stowarzyszenia (...) nie miało charakteru ugody. Dla skutecznego zawarcia umowy ugody konieczne jest uczynienia ustępstw sobie nawzajem przez obie strony umowy. Uczynienie ustępstwa jedynie przez jedną ze stron umowy, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy przez (...), nie ma cech ugody. W tym zakresie więc porozumienie z dnia 1 października 2008 r. nie stworzyło pomiędzy stronami nowego stosunku prawnego, a jedynie zmodyfikowało treść istniejącego stosunku prawnego wynikającego z prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 listopada 2007 r. Modyfikacja ta polegała przede wszystkim na rozłożeniu na raty zasądzonego tym wyrokiem świadczenia. W efekcie uchylenie i zmiana tego wyroku, a w efekcie częściowe umorzenie i częściowe oddalenie roszczeń Stowarzyszenia (...) dochodzonych od spółki (...) za okres od 6 maja 2001 r. do 31 grudnia 2004 r., co nastąpiło orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 października 2010 r., skutkowało odpadnięciem podstawy prawnej spełnionego w tym zakresie przez spółkę (...) świadczenia. Spełnione świadczenie podlegało więc zwrotowi na podstawie art. 410 w zw. z art. 405 k.c. Konsekwencją takiego stanowiska jest również uznanie za niezasadne dochodzonego przez Stowarzyszenie (...) w ramach powództwa wzajemnego roszczenia o zapłatę kwoty 147.885,55 zł. Podstawę zgłoszonego w tym zakresie przez powoda wzajemnego żądania stanowiły bowiem postanowienia zawarte w § 1 porozumienia z dnia 1 października 2008 r. Oddalenie powództwa wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 października 2010 r. czyniło to roszczenie niezasadnym.

Jako podstawę prawną dla uzyskanych tantiem za okres od 1 stycznia 2005 r. do 31 sierpnia 2008 oraz za okres od 20 października 2008 r. do 19 października 2009 r. skarżący wskazuje porozumienie z dnia 1 października 2008 r. (§ 2 porozumienia) oraz umowę z dnia 23 września 2008 r. W tym zakresie podzielić należy stanowisko sądu pierwszej instancji, że umowy te jako sprzeczne z bezwzględnie wiążącymi przepisami ustawy o prawie autorskim (art. 70 ust. 3 i art. 107 pr. aut.) są z mocy prawa nieważne. Nie mogą więc stanowić podstawy prawnej przysporzeń uzyskanych w tym zakresie przez Stowarzyszenie (...).

Zgodnie z art. 70 ust. 3 pr. aut. wypłata przez korzystającego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 70 ust. 2¹ pr. aut., następuje za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Norma ta ma charakter kognitywny w tym sensie, że pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania jest w tym wypadku przymusowe. Ponadto, jak wynika to z treści tego przepisu, pośrednictwo to nie może być wykonywane przez dowolną organizację zbiorowego zarządzania, ale jedynie organizację zbiorowego zarządzania do tego celu właściwą. Ta druga kwestia nie stanowi zagadnienia istotnego, jeżeli na danym polu eksploatacji działa tylko jedna organizacja zbiorowego zarządzania. Zagadnienie to natomiast komplikuje się istotnie w wypadku, gdy na danym polu eksploatacji działa więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania. W takim wypadku zastosowanie

znajduje norma zawarta w art. 107 pr. aut., zgodnie z którą jeżeli na danym polu eksploatacji działa więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania, organizacją właściwą w rozumieniu ustawy jest organizacja, do której należy twórca lub uprawniony z tytułu prawa pokrewnego, a gdy twórca lub uprawniony z tytułu prawa pokrewnego nie należy do żadnej organizacji albo nie ujawnił swojego autorstwa - organizacja wskazana przez Komisję Prawa Autorskiego, o której mowa w art. 110¹. Analogiczna reguła wynikała z poprzedniego brzmienia przepisu art. 107 pr. aut, które obowiązywało przed dniem 21 października 2010 r.

Zgodnie z ustaleniami poczynionymi przez sąd okręgowy w tej sprawie, repertuar wyświetlany przez spółkę (...) w zdecydowanej większości składał się z filmów amerykańskich. Twórcy tych filmów, jak też osoby uprawnione z tytułu praw pokrewnych, nie należą do Stowarzyszenia (...). W końcu na polach eksploatacji odnoszących się do utworów audiowizualnych, poza Stowarzyszeniem (...), działa również inna organizacja (...) – Stowarzyszenie (...). Tym samym (...) nie jest jedyną organizacją zbiorowego zarządzania posiadającą uprawnienia do sprawowania zarządu utworami audiowizualnymi.

Dwie pierwsze z tych okoliczności nie były przez skarżącego kwestionowane. Skarżący w złożonej apelacji kwestionował natomiast ustalenia sądu okręgowego dotyczące działania na tym samym polu eksploatacji, obok Stowarzyszenia (...), również Stowarzyszenia (...). Podnoszone w tym zakresie zarzuty nie mogą być uznane za uzasadnione. Skarżący w wywodach apelacji dokonuje dystynkcji pomiędzy posiadaniem odpowiedniego uprawnienia (zezwolenia) do wykonywania zarządu a faktyczną działalnością prowadzoną w tym zakresie. W świetle wywodów apelacji, Stowarzyszenie (...) jest wprawdzie uprawnione do wykonywania zarządu (posiada stosowne zezwolenie), jednakże działalności takiej faktycznie nie wykonuje. Co więcej, skarżący wywodzi, że to na stronie powodowej (spółce (...)) spoczywa ciężar wykazania okoliczności przeciwnej, to jest faktu, że Stowarzyszenie (...) działalność taką wykonuje. Z wywodem tym nie sposób się zgodzić. Z faktu posiadana przez określoną organizację zbiorowego zarządzania odpowiedniego zezwolenia na prowadzenie działalności polegającej na wykonywaniu zarządu utworami audiowizualnymi wywieść należy co najmniej domniemanie faktyczne wykonywania takiego zarządu. Zgodnie bowiem z art. 104 ust. 1 pr. aut., organizacjami zbiorowego zarządzania są stowarzyszenia zrzeszające twórców, artystów wykonawców, producentów lub organizacje radiowe i telewizyjne, których statutowym zadaniem jest zbiorowe zarządzanie i ochrona powierzonych im praw autorskich lub praw pokrewnych oraz wykonywanie uprawnień wynikających z ustawy. Tym samym wykazanie szczególnych okoliczności, które skutkują nierealizowaniem przez Stowarzyszenie (...) w odniesieniu do utworów audiowizualnych ustawowego obowiązku niewykonywania zarządu, obciąża skarżącego. Nie jest to przy tym – wbrew twierdzeniom skarżącego – dowód na okoliczność negatywną. Wskazać należy zresztą, że w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji, jak i apelacji, skarżący powoływał się w tym zakresie na treść porozumienia zawartego przez (...) ze Stowarzyszeniem (...), zgodnie z którym Stowarzyszenie (...) zobowiązało się nie dochodzić od podmiotów prowadzących kina wynagrodzeń, o których mowa w art. 70 ust. 2 (obecnie art. 70 ust. 2¹ pr. aut.). Podzielić jednak należy pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 16 września 2009 r., I CSK 35/09, że porozumienie tego typu wkracza w kompetencje zastrzeżone w świetle art. 107 pr. aut. do wyłącznej właściwości Komisji Prawa Autorskiego i tym samym nie wywiera zakładanych skutków prawnych. To bowiem do wyłącznej kompetencji Komisji Prawa Autorskiego należy wskazanie właściwej organizacji zbiorowego zarządzania.

W świetle powyższego podzielić należy pogląd sądu pierwszej instancji, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy zastosowanie znajduje legalna definicja organizacji właściwej zawarta w art. 107 pr. aut. Zważywszy, że Stowarzyszenie (...) nie zostało wskazane przez Komisję Prawa Autorskiego jako organizacja zbiorowego zarządzania właściwa w zakresie zarządzania roszczeniami z art. 70 pr. aut. (okoliczność ta nie została przez skarżącego wykazana), Stowarzyszenie (...) nie może być uznane za organizację właściwą w rozumieniu art. 70 ust. 3 i art. 107 pr. aut. Tym samym zarówno zawarte przez strony porozumienie z dnia 1 października 2008 r., jak i umowa z dnia 23 września 2008 r., dotyczące pośredniczenia przy wypłacie wynagrodzeń przewidzianych obecnie w art. 70 ust. 2¹, uznać należy za sprzeczne z art. 70 ust. 3 pr. aut. Nie jest bowiem dopuszczalne umowne kształtowanie zasad pośrednictwa przy wypłacie wynagrodzeń z art. 70 ust. 2¹ pr. aut., z pominięciem obowiązkowego pośrednictwa właściwej organizacji zbiorowego zarządzania. Jak zostało to już wskazane powyżej, przepis art. 70 ust. 3 pr. aut. ma w tym zakresie

charakter kognitywny. Strony nie mogą więc w drodze umownej regulować sposobu uiszczenia opłat z art. 70 pr. aut. z pominięciem obowiązującego wzorca ustawowego. Tym samym prawidłowo sąd okręgowy w tej sprawie ocenił obydwie umowy zawarte przez strony jako nieważne i w konsekwencji świadczenia pobrane od K. na podstawie zawartych ze Stowarzyszeniem (...) umów jako nienależne. W efekcie podnoszone w tym zakresie zarzuty skarżącego uznać należy za niezasadne.

Niezasadny jest również zarzut naruszenia przez sąd okręgowy art. 233 § 1 k.p.c. w zakresie oceny dowodu z zeznań świadka E. K.. Sąd okręgowy odmówił wiarygodności tym zeznaniom w tej części, w której miały stanowić one dowód przekazania przez (...), jako pośrednika, kwot pobranych na podstawie art. 70 ust. 3 pr. aut. od spółki (...) podmiotom uprawnionym. Okoliczność ta podnoszona była przez skarżącego w toku procesu jako zarzut z art. 409 k.c. – wybycie się uzyskanej nienależnie korzyści. Wbrew wywodom skarżącego dokonana w tym zakresie przez sąd okręgowy ocena dowodu z zeznań świadka E. K. mieści się w granicach przewidzianych w art. 233 § 1 k.p.c. Treść tych zeznań (k. 222-224) nie pozwala bowiem na dokonanie ustaleń faktycznych zgodnych w wnioskiem skarżącego. Świadek K., poza stwierdzeniem, że Stowarzyszenie (...) nie posiada dokumentów księgowych, z których treści wynikałby sposób faktycznego rozdysponowania kwotami pobranymi od spółki (...), wskazała jedynie w sposób bardzo ogólny, że w (...)ie nie zostały te kwoty i zostały one przekazane uprawnionym. Ściślej – zgodnie z wiedzą świadka – środki te „trafiły do działu repartycji i zostały podzielone pomiędzy uprawnionych”. W kontekście tych zeznań za uzasadnione należy uznać wątpliwości sądu pierwszej instancji, który nie dał wiary zapewnieniom świadka, że organizacja zbiorowego zarządzania prowadząca działalność na taką skalę jak (...) i w związku z tym obracająca znacznymi środkami finansowymi nie posiada odpowiedniej dokumentacji księgowej, zaś jedyną możliwą formą dokonania kontroli sposobu wydatkowania tych środków jest przeprowadzenie dowodu ze źródła osobowego. Twierdzenia te budzą uzasadnione wątpliwości, które sąd apelacyjny podziela. Wbrew zarzutom apelacji nie stanowi naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. niedokonanie przez sąd okręgowy ustaleń w powyższym zakresie na podstawie dowodu z pisemnego oświadczenia Dyrektora Generalnego W. K.. Oświadczenie to ma formę dokumentu prywatnego i tym samym zgodnie z art. 245 k.p.c. stanowi jedynie dowód tego, że osoba, która podpisała ten dokument, złożyła oświadczenie zawarte w tym dokumencie. Wbrew przekonaniu skarżącego dowód ten nie może substytuować dowodu ze świadków.

Niezasadny w końcu jest zarzut naruszenia przez sąd okręgowy art. 230 k.p.c. poprzez niezastosowanie tego przepisu. Skarżący podnosi, że strona powodowa nie zaprzeczyła twierdzeniom Stowarzyszenia (...) co do sposobu wydatkowania kwot uzyskanych od spółki (...), zaś sąd okręgowy z okoliczności tej nie wywiódł koniecznych skutków procesowych. Odnosząc się do tego zarzutu podnieść należy, że strona powodowa nie może posiadać żadnej wiedzy odnośnie do sposobu wydatkowania przez (...) zgromadzonych środków. Tym samym nie można zasadnie wymagać od spółki (...), aby potwierdziła, bądź zaprzeczyła okolicznościom co do których żadnej wiedzy nie posiada.

Trafnie natomiast pełnomocnik skarżącego kwestionuje wywody prawne sądu okręgowego co do możliwości zastosowania art. 409 k.c. do instytucji nienależnego świadczenia. W istocie wywody sądu okręgowego są w tym zakresie nieprecyzyjne. Okoliczność ta nie ma jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia tej sprawy w świetle poczynionych przez sąd okręgowy ustaleń, a probowanych w tym zakresie przez sąd apelacyjny, co do braku wykazania przez skarżącego podstawy faktycznej zarzutu opartego na konstrukcji przewidzianej w art. 409 k.c.

Z tych wszystkich względów sąd apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację Stowarzyszenia (...) w zakresie rozstrzygnięcia sądu okręgowego zawartego w punkcie I zaskarżonego wyroku.

Zasadne natomiast są zarzuty apelacji dotyczące rozstrzygnięcia sądu okręgowego o powództwie wzajemnym w części dotyczącej tak zwanego roszczenia informacyjnego przewidzianego w art. 105 ust. 2 pr. aut. Trafnie w tym zakresie skarżący podnosi pomocniczy charakter tego roszczenia, które służy organizacji zbiorowego zarządzania do realizacji uprawnienia zasadniczego – uzyskania informacji stanowiących podstawę do ustalenia wysokości ewentualnych roszczeń, które mogą przysługiwać organizacji zbiorowego zarządzania. Wbrew wywodom sądu okręgowego ani ustalenie nieważności porozumienia z dnia 1 października 2008 r., ani ustalenie nieważności umowy z dnia 23 września 2008 r. nie stanowi podstawy oddalenia żądanie informacyjnego powoda wzajemnego. Nie uzasadnia

również odmówienia w tym zakresie legitymacji czynnej Stowarzyszenia (...) fakt niewskazania (...)u przez Komisję Prawa Autorskiego jako organizacji właściwej, zgodnie z art. 107 pr. aut. Zważyć bowiem należy, że w świetle art. 107 pr. aut. właściwą organizacją zbiorowego zarządzania jest również organizacja, do której należą twórcy lub osoby uprawnione z tytułu praw pokrewnych. Wprawdzie, jak wynika z ustaleń sądu pierwszej instancji, repertuar spółki (...) w zdecydowanej większości składa się z filmów amerykańskich, jednakże nie oznacza to niewystępowania w tym repertuarze również utworów polskich, których twórcy lub osoby uprawnione z tytułu praw pokrewnych przynależą do Stowarzyszenia (...). Okoliczność ta uzasadnia legitymację czynną skarżącego w odniesieniu do roszczenia informacyjnego. Z tych względów w tym zakresie sąd apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i uwzględnił roszczenie informacyjne zgłoszone w ramach powództwa wzajemnego. Zmiana rozstrzygnięcia w punkcie III zaskarżonego wyroku skutkowałą również zmianą rozstrzygnięcia w zakresie kosztów procesu w odniesieniu do powództwa wzajemnego, zgodnie z zasadą akcesoryjności rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Zważywszy, że powód wzajemny wygrał sprawę w zakresie roszczenia informacyjnego, należy mu się zwrot poniesionej w tym zakresie opłaty (uiszczona kwota 2000 zł) oraz zwrot kosztów zastępstwa procesowego w stawce minimalnej (kwota 360 zł). Zważywszy, że pozwany wzajemny wygrał sprawę w zakresie roszczenia pieniężnego, należne z tego tytułu koszty zastępstwa procesowego wynoszą 3600 zł. Wzajemna kompensata należnych stronom kosztów skutkuje ostatecznym zasądzeniem różnicy (3600 zł – 2.360 zł) na rzecz pozwanego wzajemnego.

Koszty procesu za postępowanie odwoławcze zostały rozdzielone, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu (art. 100 k.p.c.). Zważywszy, że strona pozwana uległa co do roszczeń strony powodowej z powództwa głównego oraz roszczenia o zapłatę z powództwa wzajemnego, stronie powodowej przysługuje zwrot kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 8.100 zł, zgodnie z § 6 pkt 6 i pkt 7 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Z kolei wygrana strony pozwanej w zakresie apelacji dotyczącej roszczenia informacyjnego uzasadnia przyznanie z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego kwoty 270 zł, zgodnie z § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Wzajemna kompensacja tych kosztów skutkuje ostatecznie zasądzeniem na rzecz strony powodowej kwoty 7.830 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.